

תורת המעברים | הרב אמנון דוקוב

וכשרוצה אדם לילך בדרכי התשובה

צריך להיות בקי בהלכה

וצריך להיות לו שני בקיאות

היינו בקי ברצוא בקי בשוב

כמו שכתוב: זכאה מאן דעייל ונפיק

(ליקוטי מוהר"ן, תורה ו')

הפרכת

אני מבקש להתחיל מתובנה שהתבהרה לי בעיצומו של יום כיפור. אבל זה מצריך הקדמה קצרה.

תכליתה של עבודת יום הכיפורים, לפי הפתיחה של פרק ט"ז בחומש ויקרא, היא המסע אל הקודש:

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי יְקֹנֶק וַיִּמְתּוּ:

(ב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיד וְאֵל יְבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ

מבית לפרכת אל פני הפרכת אשר על הארץ ולא ימות כי בענן ארצה על
הפרכת: (ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש...

זה הוא המסע המתוקן, לאחר מסעם הרה האסון של נדב ואביהוא. שיאו של
המסע הוא בכניסה לפני ולפנים "מבית לפרכת". כניסה שאם עושים אותה
בעזרת ההכנות הנכונות היא לא מביאה מוות, אלא אדרבה, תיקון וכפרה.

אלא שלאור זה הייתי מצפה לראות את הכניסה אל קודש הקודשים כשיאו של
התהליך, לאחר כל ההכנות.¹ הייתי מציע, אם כך, להתחיל בעבודות הדם
החיצוניות ולהתקדם בהדרגה פנימה עד לשיא של ההתגלות וההתקשרות.

אבל זה הפוך. הכניסה לקודש הקודשים היא השלב הראשון של עבודות היום,
ומשם מתחילה תנועה מדורגת דווקא בכיוון ההפוך - מקודש הקודשים אל
הפרוכת, משם אל מזבח הזהב, משם אל יסוד מזבח העולה, ומשם אל שילוח
השעיר לעזאזל - היציאה הנועזת, החד פעמית ומרחיקת הלכת ביותר של השנה
במקדש.²

יוצא שעיקרו של יום, לפחות לפי כיוון התנועה שלו, אינו עיסוק בתנועה אל
הקודש פנימה, אלא דווקא בתנועה מן הקודש החוצה. הכניסה לפני ולפנים היא
לא השיא אלא נקודת המוצא.

אם נביא את זה לעולם האדם - התנועה הראשונה היא חזרה אל הנקודה
הטהורה והקדושה, הנקודה שנסתרת במשך רובו המוחלט של הזמן, זו שצריך
סיטואציה מאוד מיוחדת ושלמה כדי לחזור ולהיזכר בה. אבל זו רק ההתחלה:
מכאן צריך להמשיך אל כל מעגלי הקיום האישיים ולהביא אליהם את רוחה של
אותה נקודה פנימית. דווקא הכניסה אל הנקודה הפנימית היא זו שמאפשרת
לגשת אל כל מרחבי החיים, ואפילו אל המקומות הקשים ביותר של הקיום,

¹ כמו למשל בימי ההכנה למעמד הר סיני או בימי המילואים, שם יש הכנה ארוכה לקראת השיא
שבא בסופם.

² תיאור זה משלב בתוכו כבר את ביאור תושב"ע, אך יסודותיו גם בכתובים.

עולמות התוהו של העזאזל. הכניסה פנימה היא זו שנתנה את הכוחות להגיע לכל מקום חמוש בכוחות המתאימים כדי לממש אותו בצורה טובה ונכונה.

חמוש בתבונה זו הלכתי ביחד עם הכהן הגדול כשהוא נכנס למקום שלהבת, לעמוד טהור כולו לפני השי"ת. ויחד איתו יצאתי החוצה. ואז, תוך כדי הזאות הפרוכת, האירה לי הפרוכת את תפקידה הכל כך חשוב בתוך התהליך: תפקידו של המסך המפריד והמחבר, תפקידו של אירוע המעבר.

הקבלה מבארת שישנו מסך מפריד בין עולם האצילות - העולם האלוקי העליון - לשאר העולמות.³ המסך הכרחי, כי מדובר בעולמות שונים בתכלית, שונים עד כדי כך שלכל עולם יש אנרגיה אחרת, נקודת מבט שונה בתכלית, חוקים וכללים אחרים, שפה אחרת. אי אפשר לחבר אותם יחד!

כל המבנה של הקודש בנוי על הפרדות כאלו: פרוכת בין קודש הקודשים לקודש, פרוכת (או שער בבית המקדש) נוספת בין ההיכל לעזרה, פרוכת (או שער) בין העזרה וחוצה, וכן הלאה עד חומת ירושלים. כך גם בזמן - קידוש והבדלה בין קודש לחול, וכך גם באדם - הקדשה.

בלי הפרדה ברורה שני הצדדים יצאו ניזוקים. הצד הפנימי יפגע כי הוא חייב את האינטימיות והטהרה כדי להתגלות; הרי בשביל לגלות פנימיות צריך שקט עמוק, הקשבה, דיוק, המתנה והתמסרות. בגדי לבן. מהומת החיים הצבעונית והתוססת של החוץ תמחק אותו, תחלל אותו. זה כמו לנסות לשמוע פכפוך של נחל כשלידך מישהו מפעיל מוזיקת טראנס בפול ווליום.

אבל גם החיצוני יפגע, כי האנרגיות החזקות של הפנימי מאיימות להפוך אותו למיותר ותפל, כי מהמבט הטהור של החוויה הפנימית כשלעצמה הכל בטל ומבוטל לעומת האור האינסופי, לעומת החתירה אל נקודת השלמות. וזה שרובו של העולם ישן את חייו⁴ אסור לו שיעצור את מי שחשקה רוחו לממש את מה שהקב"ה נתן באדם.

³ מסך שקיים בעצם במעבר בין כל עולם לעולם.

⁴ ליקוטי מוהר"ן תורה ס, ו.

הפרוכת מלמדת שחייבים ליצור הפרדות, לעשות הבדלה בין קודש לחול (הכל יחסי). חייבים להבין שהמעבר מעולם לעולם הוא מעבר למציאות אחרת. חייבים גם לדעת מתי להיפרד מהמציאות הפנימית הטהורה ולצאת אל החוץ.

אבל המסך גם מחבר, כי דווקא דרך ההבדלה שהוא יוצר הוא מאפשר לעולמות להזין אחד את השני בצורה טובה ופוריה, בלי נטרול הדדי. כי כמה שהעולמות שונים, באותה מידה הם גם תלויים לגמרי אחד בשני. אין לחיצוני הצדקה וקיום בלי זיקה אל המקום הפנימי והשלם שהוא סיבת כל הדברים. ומאידך, גם אין קיום לפנימי בלי החיצוני, שהוא המימוש של הכל, הברכה של הכל והתכלית של הכל.

החיבור אינו ביטול ההפרדה אלא יצירה של תנועת מעבר נכונה, שבו הכהן נושא עימו רכיבים מעולם החול אל תוך הקודש, וחוזר עם רכיבים אחרים מעולם הקודש אל עולם החול.

עם כל השוני בין העולמות, עם כל המרחק, עם כל ההבדל, חייב להיות חיבור! ואם כך, כפרת הפרוכת היא התיקון של נקודת המעבר - המעבר מהחוץ פנימה, המעבר מהפנים חוצה.

הטרמפיאדה

הבה נחזור אל עולמינו אנו - בין ישיבה לבית, בין פנים בית המדרש למרחבי החיים והתרבות שמחוצה לו.

יש פער גדול, בלתי ניתן לסגירה. אבל הוא לא בין הישיבה לבית, או בין הישיבה לחיים בחוץ, אלא בין הקב"ה לבין העולם.

האינסופי, הקדוש, הנשגב, אותו שמעבר - דופק על דלתנו כל הזמן, אבל בו בזמן גם חומק ונעלם. נוגע ולא נוגע. הוא מלוא כל הארץ כבודו, אבל גם יושב אי שם בשמיים, רחוק מהארץ שניתנה לבני האדם. מחד, האדם מוצא הכרה בהירה שיש בו את הפוטנציאל לחיות בצורה שלמה יותר, מדויקת יותר, מכוונת יותר לאותו מקום עליון. מצד שני, ים של כוחות אנושיים זורמים בנהר החיים

ומושכים את האדם לכיוונים אחרים לגמרי. קל וחומר בחיים המודרניים, שבהם העיסוקים האנושיים אינם רק ב'פרנסה', כמו להיות סנדלר או רצען, אלא תכנים מקצועיים ועמוקים שהופכים להיות בסיס של אתגר ועניין רוחני לעוסקים בהם.

הישיבה מנכיחה עוד יותר את הפער הזה, כיוון שהיא מתאמצת מאוד לשרוט בנפש הבאים בשעריה את ההשתוקקות, את פתיחת הלב אל הקדוש וגם את הרצון והנכונות להתחייב לכך בתורה ובמצוות. כשיוצאים עם השריטה הזו החוצה, פוגשים עולם ש'לא סופר' את המוטיבציות הבסיסיות ביותר של הקיום שבתוך בית המדרש, עולם שמסתכל על הסוגיות הבסיסיות ביותר מזווית אחרת לגמרי. אתה יכול לצאת מלא וגדוש אבל לגלות שאין מי שמתעניין בסחורה שלך. זה כמו להגיע לחנות עם כיסים מלאים בכסף שעבדת בשבילו קשה מאוד ולגלות שהוציאו את הכסף הזה מן המחזור.

העולמות שונים. את זה צריך להבין ולקבל. אלו הם חיי האדם. אי אפשר לכפות חיבור על מה ששונה. להיפך - ציפיות לא נכונות הן הסיבה העיקרית לתסכולים מיותרים. אתה מצפה לחוויות של ישיבה בבית או להוויה של בית בישיבה, ויוצא קירח מכאן ומכאן. כשזה לא מתממש אתה מתמלא בתסכול ואכזבה.

ציפיות נכונות מבינות את מהותו השונה של כל עולם ועולם, ומכוונות לפגוש אותו כפי שהוא.

כך שהמטרה לא יכולה להיות ביטול הפער בין העולמות אלא חייבת להיות המפגש. בין כל שתי תנועות חיים שונות, בין כל שני עולמות, יכולים להיות סוגים שונים של יחסים. בתצורה השלילית אלו יחסים של נטרול הדדי, כך שכל עולם בעצם שולל את העולם האחר. בתצורה החיובית אלו יחסים של הפריה הדדית, כל עולם מזין את העולם האחר.

נטרול הדדי נוצר כאשר כל עולם דורש לעצמו בלעדיות ודורש ממך לשכוח את העולם האחר. כאשר הוא בטוח שהוא מוצא את שלמותו בתוך עצמו, ולא צריך אף אחד. נטרול נוצר כאשר כל עולם מרגיש מאוים מן העולם האחר - שיש לו מוטיבציות כל כך שונות - ולכן הוא כועס עליו או עוין אותו, או סתם מוצא אותו לא רלוונטי.

הפרייה נוצרת כאשר כל עולם מבין שלהיות שלם עם עצמך זה דווקא להבין שאתה לא שלם בלי הזולת, בלי העולם האחר. כאשר יש הבנה שיש פה היזקקות עמוקה בין שני הצדדים. הפרייה נוצרת כאשר כל אחד מהעולמות מוצא את העולם השני גם בתוכו, ולכן מחפש לתת לו מקום, וממילא שמח וניזון מהקשר שבין העולמות.

לכן, אינך מעביר את הבית לישיבה וגם לא את הישיבה לבית: כך שני הצדדים יצאו קירחים.

אבל, כשאתה בא לישיבה באים איתך כל הכוחות שלך, המחשבות שלך וההתנסויות שלך, והן הופכות להיות חלק מהחיים של בית המדרש, חלק מהדיבור שלו והלימוד שלו.

גם כאשר אתה חוזר הביתה באים איתך כל ההשגות שלך, הלימוד שלך וההשתנות שלך, והופכים להיות רכיבים בתוך חיי הבית.

באופן מטאפורי (ואולי גם ממשי), הטרמפיאדה היא נקודה חשובה של עבודה פנימית, עבודת המעבר. היא מתייחסת אל היכולת להבין טוב את פעולת המעבר שבין עולם לעולם - בין אם זה פנימה ובין אם זה החוצה. בפעולת מעבר טובה ישנה הפרדה וישנו חיבור. מצד אחד אני עובר עכשיו לעולם אחר, שונה, ואני צריך לכוונן את עצמי אליו. ליצור בתוכי את השינוי שמתאים למצב החדש, ליצור את הציפיות הנכונות שמתאימות לעולם אליו אני הולך. מצד שני, אני יוצר בנקודת המעבר גם את ההזנה שבין העולמות, כיוון שאני מביא איתי דברים משם לכאן ומכאן לשם.

אז איך עושים את המעברים? את התורה הזו צריך עוד לפתח. הנה שתי נקודות ראשונות אפשריות עליהן אני חושב:

א. הרישום בנפש

כתמיד, עבודה רוחנית היא קודם כל פעולה תודעתית: לכוון את המחשבות, הציפיות, הרצון, אל המקום הנכון שלהם. לספר את הסיפור בצורה טובה. אם עושים את זה באופן עקבי, זה נחקק בנפש והופך לטבע.

כשעוברים מעולם לעולם צריך לחרוט רישום בנפש של העולם ממנו יוצאים. מקום בפנים שעכשיו נרשם, זיכרון שהולך ללוות אותי לאורך כל הדרך בעולם אליו אני נכנס. ברור לי שהזיכרון לא יישאר חי בצורה חזקה כמו שהוא עכשיו, כשאני בעולם האחר. הוא גם לא אמור להישאר כך; הרי לא באתי לעולם החדש כדי להישאר בתודעתי בעולם האחר. אני נכנס לכל מקום ברמ"ח איבריי, כך שהזיכרון ילך ויתעטף בשכבות של זמן. אבל אם אחקוק אותו בתוכי היטב, הוא יישאר משמעותי בצורה מספקת כדי להיות נוכח גם בעולם שאליו אני עובר עכשיו, לתת לי זיכרון ודרך גם כשהוא נסתר מהעין.

ב. רצוא ושוב במעגלי-חיים

כפי שמלמדת החכמה הפנימית, המבנים הרוחניים שנמצאים במאקרו חוזרים ומופיעים גם במיקרו. תנועה בין פנים לחוץ קיימת במעגל השנתי הגדול של יום כיפור מול כל ימי השנה, אך חוזרת גם במעגל השבועי של שבת וחגים מול ימות החול, ושוב חוזרת במעגל היומי של שעות התפילה והלימוד - קרבן התמיד - מול זמני העשייה והפעולה. במעגלי חיים גדולים יותר זה נמצא בתקופות של ההתכנסות בבית המדרש מול זמני השיבה אל הבית.

כך שחלק מהקשר בין עולם לעולם זה למצוא את המקום של העולם האחר בתוך העולם הנוכחי. במקרה שלנו - את מקומו של עולם הבית בתוך עולם הישיבה, את מקומו של עולם הישיבה בתוך עולם הבית.

אם כך, מה שאני לוקח לעצמי בזמן צאתי מן הקודש זה את עצם התנועה בין קודש לחול, תנועה של רצוא ושוב. את המעבר הטוב בין הזמנים שמיוחדים לעבודת הקודש, זמנים שנותנים לי מקור אנרגיה מחודש, אל מול הזמנים שבהם

אני פועל במרחבי העשייה המבורכים. שני הזמנים מאירים אחד את השני, משלימים אחד את השני.

בלי תנועה כזו, אחד מהצדדים יתנוון. כמה שחויית בית המדרש שלך תהיה חזקה וטובה, בלי שתמצא דרך לשאוב ממעיין הקודש במעגלי החיים הביתיים שלך, חווית בית המדרש תתנוון. וגם להיפך - גם החיים בישיבה חייבים לכלול מעברים פנימיים בתוכם שנותנים מקום להוויית הבית להיות בהם.

לנוע בין בית המדרש לבין הבית דורש בקיאות טובה בהליכה, שהיא בקיאות ברצוא ושוב. אנחנו קרואים ללמוד אותה.

